

УДК 63.091+346.62

Зайцева Ксенія Олександрівна*аспірантка**Науково-дослідного інституту публічного права*

ORCID: 0009-0009-2118-6004

<https://doi.org/10.25313/3083-7774-2026-4-15>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Вступ. Досліджено концептуальні та доктринальні засади правового регулювання забезпечення екологічної безпеки у сфері лісового господарства України. Визначено, що правове регулювання екологічної безпеки в лісовому господарстві України в умовах воєнного стану зазнало суттєвих трансформацій задля забезпечення екологічної стабільності, економічного розвитку та соціального благополуччя. Актуалізовано, що сучасне законодавство адаптується до нових викликів, балансуючи між відновленням лісового ресурсу, що є невід'ємною складовою природного багатства України, потребами оборони та мінімізацією шкоди довкіллю. За цих умов актуальності набуває протидія мінуванню, пожежам, незаконним рубкам та потреба в деревині для фортифікацій тощо. Проаналізовано, що норми права екологічної безпеки набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та грієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини. Недоліки та прогалини правозастосування, відсутність соціально-економічних умов впровадження ефективних заходів забезпечення екологічної безпеки призводять до того, що право екологічної безпеки стає декларативним. Розглянуто механізми забезпечення екологічної стабільності – безпеки природного середовища, що на міжнародному рівні відіграють важливу роль міжнародні угоди, присвячені питанням екологічної безпеки природного середовища, в тому числі охорони лісів та боротьби з опустелюванням. Висвітлено роль регіональних міжнародних організацій, зокрема Форуму ООН по лісах, у формуванні нормативної бази щодо екологічної безпеки лісового господарства.

Мета. Метою дослідження є аналіз концептуальних та доктринальних положень екологічної безпеки лісового господарства України, враховуючи положення міжнародного права у цій сфері. Аналіз правової природи цього явища на підставі нормативно-правового регулювання механізмів забезпечення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, серед іншого, акти ООН та України, а також їхній доктринальний аналіз в контексті причинно-наслідкового зв'язку екологічної безпеки лісів. Методи включають системний аналіз правових норм, порівняльний аналіз прецедентів на чому ґрунтується національне законодавство, також контент-аналіз доктринальних джерел, що дозволяє виявити провідні доктринальні підходи, які існують щодо тематики екологічної безпеки лісового господарства у системі законодавства України.

Результат. Конкретизовано, що правові норми, що стосуються охорони лісів, фіксують межі активної поведінки людей щодо забезпечення цілей охорони лісів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів лісоохоронних правовідносин, вносять узгодженість, організованість і порядок у систему охорони лісів і використання

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

лісових ресурсів. Правова охорона лісів здійснюється при застосуванні всіх правових норм, що пов'язані з охороною і використанням лісових ресурсів.

Перспективи. Перспективи подальших розробок пов'язані з дослідженням нормативно-правової бази щодо екологічної безпеки лісового господарства. Впровадженням, відповідно до новітнього законодавства, щодо лісової галузі, диференційованого поділу на господарюючий і контролюючий напрями, згідно з передовими міжнародними стандартами ведення лісового господарства. Особливої уваги потребує дослідження функціонування та взаємозв'язку органів центральної влади та регіональних агентств, що впроваджують державну політику і контролюють діяльність всіх лісокористувачів.

Ключові слова: лісове господарство, екологічна безпека, екологізація, лісова галузь, екологічна програма, воєнний стан.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану виникає правовий вакуум — правова пустка, тобто відсутність визначених правових норм та/або прогалин в законодавстві щодо правового регулювання екологічної безпеки лісового господарства та негативний вплив на навколишнє середовище. Твердження про існування «правового вакууму» в умовах воєнного стану є дискусійним та потребує додаткового обґрунтування. Правове регулювання у сфері лісового господарства хоча й зберігає свою силу, але виникає внаслідок застарілих норм, конфліктів між екологічними стандартами та ринковими вимогами, а також інституційних змін (наприклад, регламенту роботи лісових господарств — філій; у процесі корпоратизації державних лісових підприємств). Це призводить до затримки видачі дозвільних документів та підвищення ризику незаконних рубок тощо.

Тобто відсутність зрозумілого й логічного правового регулювання, яке б ефективно запобігало шкідливим діям — «порожнє місце в правовому полі». Правове регулювання в умовах воєнного стану, з об'єктивних причин не встигає за новими викликами, і як результат, — зростає кількість правопорушень, послаблення контролю, зниження довіри до системи екологічного регулювання, за таких умов екологічна безпека в лісовому господарстві опиняється під серйозною загрозою.

Вплив людської діяльності на функціонування лісового господарства може негативно позначатися на правому регулюванні лісового господарства, знижуючи його стійкість і здатність адаптуватися до нових викликів — змін. В результаті виникає ускладнення адаптації системи до змін у суспільних правовідносинах у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти екологічної безпеки лісового господарства та екологізації в Україні досліджувалися у наукових доробках таких дослідників, як В. П. Печуляк, М. М. Заверюха, А. І. Карпук, Ю. А. Краснова, Ю. В. Корнєєв, В. В. Титаренко та ін. Учені розглядають екологічну безпеку у контексті норм права екологічної безпеки, що набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини міжнародного та національного права [3; 6]. Ю. В. Корнєєв, досліджує правовий аспект поняття «ліс» як об'єкт землекористування в контексті міжнародно-правового регулювання. Водночас аналіз наукової літератури свідчить про недостатню розробленість концептуальних засад екологічної безпеки лісового господарства в частині перспективного законодавства з урахуванням новітніх тенденцій розвитку міжнародного екологічного права.

Мета. Метою дослідження є аналіз концептуальних та доктринальних положень екологічної безпеки лісового господарства України, враховуючи положення міжнародного права у цій сфері. Аналіз правової природи цього явища на підставі нормативно-правового регулювання механізмів забезпечення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, серед іншого, акти ООН та України, а також їхній доктринальний аналіз в контексті причинно-наслідкового зв'язку екологічної безпеки лісів та/або лісового господарства. Методи включають системний аналіз правових норм, порівняльний аналіз прецедентів на яких ґрунтується законодавство, також контент-аналіз доктринальних джерел, що дозволяє виявити провідні доктринальні підходи, які існують щодо тематики екологічної безпеки лісового господарства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг наукових доробків, залишається невирішеною проблема концептуального обґрунтування екологічної безпеки в лісовому господарстві до системи міжнародного права. Частково неповний комплексний аналіз доктринальних та нормативно-правового забезпечення від теоретичної конструкції до практичного інструменту міжнародного права. Потребує розробки механізм подолання протиріч між правовою природою основних понять, що відносять до екологічної безпеки у сфері лісового господарства.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання екологічної безпеки в лісовому господарстві України в умовах воєнного стану зазнало суттєвих трансформацій задля забезпечення екологічної стабільності, економічного розвитку та соціального благополуччя. Сучасне законодавство адаптується до нових викликів, балансує між відновленням лісового ресурсу, що є невід'ємною складовою природного багатства

України, потребами оборони та мінімізацією шкоди довкіллю. За цих умов актуальності набуває протидія мінуванню, пожежам, незаконним рубкам та потреба в деревині для фортифікацій тощо.

Норми права екологічної безпеки набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини [3, с. 48]. Недоліки та прогалини правозастосування, відсутність соціально-економічних умов впровадження ефективних заходів забезпечення екологічної безпеки призводить до того, що право екологічної безпеки стає декларативним.

Таку ситуацію, на думку Ю. Краснової, ми маємо на сьогодні, — широку систему норм екологічного законодавства, позбавлених ефективних засобів реалізації, а подекуди таких, що регулюють абстрактні, ідеалізовані відносини [3, с. 48].

Власне, щоб подолати відрив суспільних відносин від діючих норм у сфері забезпечення екологічної безпеки, встановлюється система пріоритетів суспільних інтересів — принципів права екологічної безпеки, як основних керівних засад цієї підгалузі (Ю. Краснова, В. Печуляк, М. Суярко).

Лісова політика нашої держави знаходиться у постійному розвитку, адаптується до нових реалій, коригується з урахуванням екологічного стану в державі і починає орієнтуватися на принципи міжнародної лісової політики, що фіксуються у міжнародних нормативних документах [6, с. 346].

Реформування лісового господарства України ґрунтується на екологічній спрямованості. Ключовими факторами є функціонування сучасного нормативно-правового забезпечення та організаційно-управлінських заходів. Доцільно також впроваджувати оновлені природоохоронні технології, які дозволяють мінімізувати шкоду ґрунту та лісовій екосистемі загалом. Окремим аспектом доцільно відзначити забезпечення сталого розвитку лісової галузі в умовах кризи.

Поняття «ліс» включає в себе більше сотні таких визначень. Їх умовно, а можливо і формально можна поділити на такі групи:

- перша — визначення лісу як елемент навколишнього природного середовища;
- друга — як адміністративна чи правова частина;
- третья — як об'єкт природокористування (В. П. Печуляк, Ю. В. Корнєєв).

На думку Ю. В. Корнєєва, в багатьох державах світу ліс визнається як об'єкт землекористування, і до лісу вони відносять землі та природні об'єкти які з ним пов'язані: лісові дороги, лісові водойми, болота, галявини тощо [4, с. 345].

До об'єктів міжнародно-правової охорони лісу, під якими розуміють природні об'єкти, з приводу яких у держав і міжнародних організацій формуються й розвиваються лісові відносини, вирізняють дві категорії: ті, що належать до юрисдикції держави й ті, що до неї не належать [5, с. 160].

Ліс — тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище (ст. 1) [1].

У юридичній літературі «ліс» визначається як правова та/або адміністративна категорія, елемент земельного покриву або об'єкт землекористування. У більшості держав поняття «ліс» розглядається як елемент земельного покриву і об'єкт землекористування, про який йшлося вище. При цьому «лісом» вважаються і не лише землі лісу, нерозривно з ним пов'язані, однак необхідні для сталого лісуправління (інфраструктурні об'єкти, як-то споруди, що підтримують доступ до лісу та його функціонування, галявини, дороги тощо).

Забезпеченню екологічної стабільності — безпеки природного середовища, на міжнародному рівні відіграють важливу роль міжнародні угоди, присвячені питанням екологічної безпеки природного середовища, в тому числі охорони лісів та боротьби з опустелюванням.

В. П. Печуляк та Ю. А. Краснова до цієї групи міжнародних нормативних актів відносять, зокрема:

- Міжнародна угода з тропічної деревини від 27 січня 2006 р. Цьому передувало ухвалення низки міжнародних домовленостей щодо тропічних лісів: Міжнародної угоди щодо тропічної деревини 1983 р., Міжнародної угоди щодо тропічної деревини 1994 р. Про необхідність охорони тропічних лісів йшлося також в Декларації з питань навколишнього середовища і розвитку (Ріо-деЖанейрській, інших документах, прийнятих на цьому саміті (зокрема, Принципах лісівництва) Йоханнесбурзькій декларації та Плані виконання рішень, прийнятих на Всесвітній зустрічі на найвищому рівні зі сталого розвитку (2002 р.) [3, с. 90; 8, с. 352].
- Форум ООН по лісах (*англ.* UNFF — United Nations Forum on Forests (UNFF), а також Партнерство на основі співробітництва по лісах (*англ.* CPF — Collaborative Partnership on Forests), членом якого є Міжнародна організація щодо тропічної деревини (*англ.* ITTO — International Tropical Timber Organization) (2000 р.).

В рамках роботи Форуму було завершено процедуру розробки та схвалення Стратегічного плану ООН щодо лісів на 2017–2030 роки (далі — Стратегічний план). Стратегічний план було схвалено на спеціальній

сесії Форуму, резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН E/RES/2015/33 та резолюцією Генеральною Асамблею ООН A/RES/71/285 (2017 р.) (forests.desa.un.org/).

Стратегічний план визначив шість глобальних цілей та 26 пов'язаних з ними завдань, спрямованих на удосконалення збалансованого лісоуправління у світовому масштабі. Документ є рамковим та добровільним до впровадження. Крім того, були визначені механізми впровадження, у тому числі передбачено добровільні зобов'язання держав-членів (далі — добровільні національні зобов'язання) у досягнення глобальних цілей та завдань.

В основу лісового законодавства всіх європейських держав, на думку Я. В. Ковалю, покладено Основний закон (Кодекс), що регулює лісові відносини на національному рівні. Сам процес законотворчості є перманентним, навіть держави зі стабільною економікою періодично вносять доповнення та зміни в лісове законодавство згідно з тенденціями розвитку або вимогами міжнародних угод. Більшість постсоціалістичних держав протягом останніх років пройшли кілька етапів кардинального реформування лісового законодавства [9, с. 54].

В контексті проведення дослідження нормативно-правового забезпечення екологічної безпеки лісового господарства, доцільно зважати на біологічний зв'язок лісу і землі, який спричиняє існування ще й юридичного зв'язку, на твердження І. В. Лапчак, поєднання цих двох природних об'єктів створює таку правову категорію, як лісові землі, що входять до складу земель лісогосподарського призначення [10, с. 126].

Поняття «лісове господарство» визначається у наукових та галузевих джерелах, зокрема, у нормативному документі ДСТУ 3404–96 «Лісництво» — це галузь господарської діяльності, спрямована на раціональне та стійке використання лісових ресурсів. Воно включає в себе планування, управління та експлуатацію лісів з метою забезпечення потреб суспільства у деревині, екологічних послугах, рекреації та інших користуваннях, зберігаючи при цьому екологічну стійкість та біорізноманіття лісових екосистем.

Правові норми, зазначає М. М. Заверюха, що стосуються охорони лісів, фіксують межі активної поведінки людей щодо забезпечення цілей охорони лісів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів лісоохоронних правовідносин, вносять узгодженість, організованість і порядок у систему охорони лісів і використання лісових ресурсів. Правова охорона лісів здійснюється при застосуванні всіх правових норм, що пов'язані з охороною і використанням лісових ресурсів [11, с. 165].

Лісовий кодекс України (далі — Кодекс) № 3852-ХІІ від 21.01.1994 р. відіграє провідну роль у правовому регулюванні екологічної безпеки в лісовому господарстві держави та регулює правові відносини у сфері лісового господарства. Кодекс регламентує такі важливі принципи:

Сталий розвиток та відтворення. Ліс розглядається як відновлюваний ресурс, тому законодавство зобов'язує проводити заходи з відновлення лісів після їх використання.

Раціональне використання. Ресурси повинні використовуватися ефективно, економічно та з мінімальними втратами.

Платність лісокористування. Спеціальне використання (заготівля деревини) здійснюється на підставі спеціальних дозволів, таких як лісорубний або лісовий квиток.

Державний контроль та охорона. Функції охорони, захисту та контролю за дотриманням лісового законодавства покладені на органи державного контролю та лісокористувачів.

Загальне використання. Громадяни мають право вільно перебувати в лісах, збирати гриби, ягоди та лікарські рослини для власного споживання безоплатно.

Прозорість. Забезпечується відкритість проєктних рішень щодо використання та відновлення лісів [1].

Принципи екологічної безпеки, серед іншого, знайшли своє відображення в Указі Президента № 381 від 21.11.2017 р. «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду» (далі — Указ).

Указ зобов'язує органи влади переглянути правила рубок головного користування задля зменшення їхнього негативного впливу на довкілля та підвищити прозорість ухвалення рішень (В. П. Печуляк, В. В. Титаренко).

Удосконалення системи моніторингу стану навколишнього природного середовища здійснюється як:

- запровадження з урахуванням європейського досвіду нових підходів щодо посилення відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища (пункт 1, підпункт 1);
- делегування органам місцевого самоврядування окремих повноважень з державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, зокрема здійснення контролю за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (пункт 1, підпункт 1).

Крім того, Указом передбачається забезпечити здійснення комплексу заходів щодо охорони і збереження особливо цінних природних територій та об'єктів, розвитку заповідної справи (В. П. Печуляк, В. В. Титаренко), а саме:

1) забезпечити реалізацію положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (*анг.* Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians) № 1672-IV від 07.04.2004 року та Протоколів до неї. Сторонами Протоколу є Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина та Румунія (Протокол набрав чинності 29.04.2013 р.).

У тому числі прискорити вирішення в установленому порядку питання щодо визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів, які є надзвичайно цінними екосистемами з найвищим рівнем біорізноманіття, з метою подальшого їх заповідання;

2) активізувати міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища, розвитку заповідної справи, у тому числі забезпечити вирішення питань щодо:

- участі України у формуванні мережі водно-болотних угідь міжнародного значення, створення транскордонних природоохоронних територій і екокоридорів та провадження спільної діяльності в їх межах;
- розроблення та затвердження плану заходів, спрямованих на збереження і розвиток української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи»;

3) забезпечити оформлення прав користування земельними ділянками територій та об'єктів природно-заповідного фонду, завершення робіт щодо відведення земельних ділянок установам природно-заповідного фонду, прискорити передачу земельних ділянок лісового фонду в постійне користування біосферним та природним заповідникам, національним природним паркам.

Наступну спробу екологізації лісового господарства як шляху до досягнення *екологічної безпеки*, зокрема у функціонуванні лісового господарства через збільшення земель лісогосподарського призначення — було оголошення екологічної програми «Зелена країна» (далі — Програма) на Всеукраїнському форумі «Україна 30. Екологія». Відповідно до зазначеної ініціативи, Указом Президента № 228/2021 від 07.06.2021 р. «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів» [2, с. 90–96]. Програма передбачала затвердження державної цільової програми «Масштабне заліснення України», яка в свою чергу мала визначити достатньо трудомістке завдання — в найближчі 10 років збільшити площі лісів на 1 млн. га, а для цього уже в найближчі три роки необхідно висадити 1 млрд. дерев. Доцільно зазначити, що вказана державна програма не була затверджена, у зв'язку з початком повномасштабного вторгнення (В. В. Титаренко).

Збройна агресія Російської Федерації проти України посилила актуальність питання екологічної безпеки та екоциду в контексті воєнних злочинів, вчинених під час збройного конфлікту. За інформацією офіційного порталу «Слово і діло» від 15.04.2025 року, суттєвих збитків докілью, було спричинено на 126 мільярдів євро. Також військова агресія знищила десятки мільйонів дерев і тисячі тварин природно заповідного фонду України.

Тож, у порядку денному стало ухвалення Указу Президента № 675/2022 від 29.09.2022 р. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 вересня 2022 року «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період» [13], яким передбачалося у шестимісячний строк:

а) після скасування воєнного стану розробити та затвердити державну цільову програму підвищення пожежної безпеки у сфері лісового господарства включно із лісогосподарськими підприємствами сфери управління Міністерства оборони України;

б) з метою реалізації заходів із масштабного заліснення України опрацювати питання щодо:

- створення державного фонду розвитку лісового господарства, зокрема за рахунок коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва; екологічного податку; рентної плати за використання лісових ресурсів; грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, частини податку на додану вартість й інших джерел;
- удосконалення системи оподаткування лісових земель шляхом формування Єдиного лісового податку та усунення подвійного оподаткування;
- внесення змін до порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок;
- виділення органами державної влади та органами місцевого самоврядування придатних для заліснення земель.

На думку здебільшого дослідників, впровадження цього підзаконного НПА нині неможливе, особливо в контексті реорганізації державних лісгосподарських підприємств. Водночас в Україні розпочата і продовжується реформа лісового господарства на основі прийнятої КМУ Постанови «Деякі питання реформування управління лісової галузі» від 7 вересня 2022 р. № 1003.

Понад 150 державних лісгосподарських підприємств, які отримали визначення — *філії*, що об'єдналися в Єдине державне спеціалізоване лісгосподарське підприємство «Ліси України» (далі — ДП «Ліси України»). Відповідно до офіційних даних, які оприлюднені станом на 26.09.2025 року на офіційному порталі Держлісагентства, ДП «Ліси України» є найбільшим лісокористувачем в Україні та однією з найбільших державних лісових компаній Європи. На підприємстві працювало понад 22 тис. співробітників. А в управлінні 6,6 млн. га лісового фонду.

Отже, відповідно до новітнього законодавства, лісова галузь диференційована на господарюючий і контролюючий напрями, згідно з передовими міжнародними стандартами ведення лісового господарства. ДП «Ліси України» господарює, регіональні управління агентства впроваджують державну політику і контролюють діяльність всіх лісокористувачів, а Центральний офіс Держлісагентства, як центральний орган виконавчої влади, координує взаємодію цих вертикалей системи управління.

Філіям, створеним на базі існуючих державних лісгосподарських підприємств, залишені усі необхідні функції для охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів, а також здійснення господарської діяльності (на рівні заготівлі деревини). Водночас економічна політика та стратегія формуються вже на рівні центрального апарату ДП «Ліси України».

Новації законодавства щодо екологічної безпеки лісового в Україні — це ключовий етап корпоратизації державного сектору в рамках євроінтеграційних реформ. Втім, В. В. Титаренко стверджує, що не всі експерти та працівники лісової галузі позитивно відносяться до такої реформи, особливо щодо її кінцевої мети — перетворення ДП «Ліси України» в акціонерне товариство з можливістю подальшої приватизації земель лісгосподарського призначення (хоча така теза не має офіційного підтвердження).

Цей процес регламентується Законом України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» № 4196-IX, який фактично припинив дію Господарського кодексу України з 28 серпня 2025 року та уніфікував правові форми для бізнесу, привівши їх у відповідність до стандартів Європейського Союзу.

Відповідно до цієї реформи, система організаційно-правових форм власності зазнає змін. З метою забезпечення діяльності юридичних осіб — державні підприємства отримують три роки для того, щоб завершити процес реорганізації на акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, або державні некомерційні товариства.

Таким чином, розроблені постанови, які ухвалено Урядом, визначають, яким чином державні та комунальні підприємства будуть функціонувати в умовах новітнього законодавства у сфері екологічної безпеки лісового господарства. Уніфікуючи «правила гри для всіх» в результаті забезпечить єдині умови для всіх, завдяки чому державний сектор діятиме на рівні з приватним.

Висновки. Проведене дослідження нормативно-правового забезпечення екологічної безпеки лісового господарства та визначення пріоритетних напрямів її формування дає підстави сформулювати такі висновки.

У юридичній літературі «ліс» визначається як правова та/або адміністративна категорія, елемент земельного покриву або об'єкт землекористування.

У більшості держав поняття «ліс» розглядається як елемент земельного покриву і об'єкт землекористування, про який йшлося вище. При цьому «лісом» вважаються і не лише землі лісу, нерозривно з ним пов'язані, однак необхідні для сталого лісоуправління (інфраструктурні об'єкти, як-то споруди, що підтримують доступ до лісу та його функціонування, галявини, дороги тощо).

Реформування лісового господарства України ґрунтується на екологічній спрямованості. Ключовими факторами є функціонування сучасного нормативно-правового забезпечення та організаційно-управлінських заходів. Доцільно також впроваджувати оновлені природоохоронні технології, які дозволяють мінімізувати шкоду ґрунту та лісовій екосистемі загалом. Окремим аспектом доцільно відзначити забезпечення сталого розвитку лісової галузі в умовах кризи.

Забезпеченню екологічної стабільності — безпеки природного середовища, на міжнародному рівні відіграють важливу роль міжнародні угоди, присвячені питанням екологічної безпеки природного середовища, в тому числі охорони лісів та боротьби з опустелюванням.

Впроваджені постанови, які ухвалено Урядом, визначають, яким чином державні та комунальні підприємства будуть функціонувати в умовах новітнього законодавства у сфері екологічної безпеки лісового господарства. Уніфікуючи «правила гри для всіх» у результаті забезпечить єдині умови для всіх, завдяки чому державний сектор діятиме на рівні з приватним.

Наявним є два напрями, пов'язані з екологізацією лісового господарства в контексті діяльності ДП «Ліси України». В контексті законодавчого забезпечення екологізації лісового господарства на національному рівні прийнято та затверджено значну кількість нормативно-правових актів, рівень реалізації яких недостатній, що свідчить про існуючий незадовільний стан екологізації вітчизняного лісового господарства.

Серед концептуальних засад заслуговує на окрему увагу така, що норми права екологічної безпеки набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини. Недоліки та прогалини правозастосування, відсутність соціально-економічних умов впровадження ефективних заходів забезпечення екологічної безпеки призводить до того, що право екологічної безпеки стає декларативним.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ**ФІНАНСУВАННЯ:** Автори не отримували фінансування для цього дослідження.**ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ:** Не застосовується.**КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ:** Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.**Література**

1. Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 15.03.2026).
2. Титаренко В.В. Екологізація лісового господарства України: нормативно-правове забезпечення. *Вісник Університету «Україна»*. 2023. № 8 (35). С. 88–96. DOI: <https://doi.org/10.36994/2707-4110-2023-8-35-09>
3. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. К. : ЦП «Компринт», 2019. 238 с.
4. Корнеев Ю.В., Корнеев А.Ю. Поняття лісу як природного об'єкта та об'єкту правової охорони. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 80, Ч. 1. С. 343–348. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.50>
5. Карпук А.І. Зарубіжний досвід ринкового регулювання лісокористування. *Економіка АПК*. 2011. № 8. С. 159–164.
6. Лісова політика: теорія і практика у контексті економічних, екологічних та соціальних проблем лісокористування: монографія / І.М. Синякевич [та ін.]. Національний лісотехнічний ун-т України. Л. : Піраміда, 2008. 611 с.
7. Печуляк В.П. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері лісового господарства України [Текст]: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2013. 39 с.
8. Печуляк В.П. Відносини у сфері лісового господарства: організаційно-правові аспекти державного регулювання: монографія. Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. 352 с.
9. Коваль Я. Організаційно-економічний механізм розвитку лісоресурсної сфери в умовах ринкової системи господарювання. *Економіст*. 2011. № 4. С. 53–55.
10. Лапчак І.В. Еколого-економічний зміст лісового законодавства України. *Малий і середній бізнес (право, держава, економіка)*. 2009. № 3/4. С. 126–127.
11. Заверюха М.М. Правова охорона лісів в умовах воєнного часу. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 3. С. 164–167. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.27>
12. Босак П.В. Підвищення екологічної безпеки в лісах України. *Екологічні науки*. 2021. Вип. 4 (37). С. 98–101. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.4-37.14>
13. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 вересня 2022 року «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період : Указ Президента № 675/2022 від 29.09.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6752022-44229> (дата звернення: 15.03.2026).

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1994). *Lisovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 № 3852-XII* [Forest Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 3852-XII of January 21, 1994]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 17, Art. 99. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> [in Ukrainian].
2. Tytarenko, V. V. (2023). *Ekolohizatsiia lisovoho hospodarstva Ukrainy: normatyvno-pravove zabezpechennia* [Ecologization of Forestry in Ukraine: Regulatory and Legal Support]. *Visnyk Universytetu "Ukraina"*, 8(35), 88–96. <https://doi.org/10.36994/2707-4110-2023-8-35-09> [in Ukrainian].
3. Krasnova, Yu. A. (2019). *Pravo ekolohichnoi bezpeky* [Environmental Safety Law]. Kyiv: TsP "Komprynt" [in Ukrainian].
4. Kornieiev, Yu. V., & Kornieiev, A. Yu. (2023). *Poniattia lisu yak pryrodnoho obiekta ta obiekta pravovoi okhorony* [The Concept of Forest as a Natural Object and an Object of Legal Protection]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*, 80(1), 343–348. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.50> [in Ukrainian].
5. Karpuk, A. I. (2011). *Zarubizhnyi dosvid rynkovoho rehuliuвання lisokorystuvannya* [Foreign Experience of Market Regulation of Forest Use]. *Ekonomika APK*, 8, 159–164 [in Ukrainian].
6. Syniakovych, I. M., et al. (2008). *Lisova polityka: teoriia i praktyka u konteksti ekonomichnykh, ekolohichnykh ta sotsialnykh problem lisokorystuvannya* [Forest Policy: Theory and Practice in the Context of Economic, Environmental and Social Problems of Forest Use]. Lviv: Piramida [in Ukrainian].
7. Pechuliak, V. P. (2013). *Administratyvno-pravove rehuliuвання vidnosyn u sferi lisovoho hospodarstva Ukrainy* [Administrative and Legal Regulation of Relations in the Forestry Sector of Ukraine] (Doctoral dissertation abstract). Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, Kyiv [in Ukrainian].
8. Pechuliak, V. P. (2011). *Vidnosyny u sferi lisovoho hospodarstva: orhanizatsiino-pravovi aspekty derzhavnoho rehuliuвання* [Relations in the Forestry Sector: Organizational and Legal Aspects of State Regulation]. Irpin: Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy [in Ukrainian].

9. Koval, Ya. (2011). Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm rozvytku lisoresursnoi sfery v umovakh rynkovoï systemy hospodariuvannia [Organizational and Economic Mechanism of Forest Resource Sector Development under a Market Economy]. *Ekonomist*, 4, 53–55 [in Ukrainian].
10. Lapchak, I. V. (2009). Ekoloho-ekonomichniy zmist lisovoho zakonodavstva Ukrainy [Ecological and Economic Content of Forest Legislation of Ukraine]. *Malyi i serednii biznes (pravo, derzhava, ekonomika)*, 3–4, 126–127 [in Ukrainian].
11. Zaveriukha, M. M. (2022). Pravova okhorona lisiv v umovakh voiennoho chasu [Legal Protection of Forests under Martial Law]. *Dniprovskiy naukovyi chasopys publichnogo upravlinnia, psykholohii, prava*, 3, 164–167. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.27> [in Ukrainian].
12. Bosak, P. V. (2021). Pidvyshchennia ekolohichnoi bezpeky v lisakh Ukrainy [Improving Environmental Safety in the Forests of Ukraine]. *Ekolohichni nauky*, 4(37), 98–101. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.4-37.14> [in Ukrainian].
13. President of Ukraine. (2022). *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 veresnia 2022 roku "Pro okhoronu, zakhyst, vykorystannia ta vidtvorennia lisiv Ukrainy v osoblyvyi period": Ukaz Prezydenta Ukrainy № 675/2022 vid 29.09.2022 r.* [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 29, 2022 "On Protection, Conservation, Use and Reproduction of Forests of Ukraine During a Special Period": Presidential Decree No. 675/2022 of September 29, 2022]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/6752022-44229> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 29.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026

Zaitseva Kseniia*Postgraduate Student of the
Scientific Institute of Public Law*

THE LEGAL ADJUSTING OF PROVIDING OF ECOLOGICAL SAFETY IS IN THE SPHERE OF FORESTRY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Summary. Introduction. Conceptual and doctrine principles of the legal adjusting of providing of ecological safety are investigational in the field of forestry of Ukraine. The legal adjusting of ecological safety in forestry of Ukraine in the conditions of martial law tested substantial transformations for the sake of providing of ecological stability, economic development and social prosperity it is certainly. The modern legislation adapts oneself to the new calls, balancing between proceeding in a forest resource that is the inalienable constituent of natural riches of Ukraine, necessities of defensive and minimization of harm to the environment it is actual. The mechanisms of providing of ecological stability are considered – safety of natural environment, at an international level the international agreements sanctified to the questions of ecological safety of natural environment play an important role, including guard of the forests and fight from desertification. The role of regional international organizations is reflected, in particular to The Forum of the UNO on the forests, in forming of normative base of relatively ecological safety of forestry.

Purpose. The research aim is an analysis of conceptual and doctrine positions of ecological safety of forestry of Ukraine, taking into account position of international law in the field of it. An analysis of legal nature of this phenomenon is on the basis of the normatively-legal adjusting of mechanisms of providing.

Materials and methods. The research materials are international legal acts, among other, acts of the UNO and Ukraine, and also their doctrine analysis in the context of cause-and-effect relationship of ecological safety of the forests. The methods include the analysis of the systems of legal norms, the comparative analysis of precedents on what is built national legislation, also content-analysis of doctrine sources, that allows to reduce leading doctrine approaches that exist in relation to the subjects of ecological safety of forestry in the system of legislation.

Results. That legal norms that touch the guard of the forests fix the limits of active behaviour of people in relation to providing of aims of guard of the forests, the right and duties subjects of forestry protection relationships set, bring in coordination, good organization and order in the system of guard of the forests and use of forest resources it is specified. The legal safeguard of the forests comes true at application of all legal norms that is related to the guard and use of forest resources.

Further research in this area. The prospects of further developments are related to research of legal base of relatively ecological safety of forestry. By introduction, in accordance with the newest legislation, to relatively forest industry, differentiated dividing into managing and supervisory directions, according to the front rank international standards of conduct of forestry. Special attention research of functioning and intercommunication of central government and regional agencies bodies that inculcate a public policy and control activity all needs.

Key words: forestry, ecological safety, forest industry, ecologization, environmental program, martial law.